

Nr 27.

Af herr **Forsberg**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser rörande val af landstingsmän.*

Med anledning af inom min hemort allmänt uttalad önskan, grundad på de erfarenheter, som vunnits vid senaste valet af landstingsmän, får jag härmed vördsamt hemställa, att Riksdagen behagade taga under ompröfning, huruvida ändringar uti våra nu gällande bestämmelser för val af landstingsmän kunna vara af behovet påkallade.

Det har tydligen visat sig att den politiska innebörden af dessa val numera, efter de förändrade bestämmelserna, i hög grad trädt i förgrunden och till alla delar bör beaktas. Under sådant förhållande är det nödigt att de väljande på bästa sätt skyddas för påtryckningar, som göra intrång på valfriheten, och därtill har nu gällande förordning visat sig otillräcklig. Hvad först gäller röstandet på grund af fullmakter, så måste å ena sidan erkännas, att rätten att lämna en annan person fullmakt att rösta i sitt ställe innebär beaktansvärda fördelar, men då det gäller politiska val, där valfriheten från flera håll och på flera sätt hotas, äro dock olägenheterna större än fördelarna, och därför är ock röstning på grund af fullmakt med rätta förbjuden vid direkta riksdagsmannaval.

Det är tydligt att en enskild person, eller ett passionerad parti, under vissa förhållanden kan så godt som tilltvinga sig fullmakter, som sedan lämpligen kunna fördelas bland säkra anhängare. Vid valen kan också den massa fullmakter, som måste behandlas, lätt orsaka tvister och oreda, hvartill kommer att förfalskade fullmakter kunna förekomma, hvarvid förfalskningen svårligen kan i rättan tid upptäckas. Efter valet i min hemort konstaterades, att åtminstone en fullmakt var förfalskad, men därvid kunde då intet åtgöras. Af sådana skäl behöfver allvarligen tagas under ompröfning, huruvida icke röstning på grund af full-

makt vid landstingsmannaval, likasom vid direkta riksdagsmannaval, bör förbjudas, möjligen med undantag att personer, som kunde bevisa laga förfall för sitt uteblifvande från valet, kunde tillåtas att lämna fullmakt.

Vidare förekommer röstsedlarnas beskaffenhet. Därvid stadgas att omröstningen skall ske med slutna sedlar, och lagens mening är naturligtvis att därmed skulle valhemligheten bevaras. Detta mål vinnes dock i ganska ringa mån med denna föreskrift, äfven om därtill skulle fogas att sedlarna böra vara af hvitt papper och omärkta. I min hemort förekom att ett mycket stridbart parti demonstrerade med röstsedlar ungefär dubbelt så stora som de andra partiernas, hvarföre det var mycket lätt att äfven på afstånd se huru en person röstade angående detta parti, ja man kan säga lättare än om röstningen skett med öppna sedlar, blott dessa varit lika stora.

Dylika förkastliga sätt förekommas vid de direkta riksdagsmannavalen genom de föreskrifna valkuverten.

Vid landstingsmannavalen försvåras användandet af sådana slutna kuvert därigenom att den röstandes röstetal skall skrivas vid hvarje valsedel.

Detta torde dock möjligen kunna hjälpas således, att själfva valsedeln finge form af ett kuvert, som vore så konstrueradt att på dess insida gruppens och kandidaternas namn finge tryckas eller skrivas på sådant sätt, att vid valet en af flikarna kunde uppvikas och röstetalet därå skrivas, utan att innehållet för öfrigt blefve synligt. Därigenom vunnas äfven den fördelen, att vid valsedelns slutliga öppnande komme såväl namnen som röstetalen att finnas på samma sida.

Dylika kuvert med fastställd beskaffenhet kunde ju för ett ganska ringa pris genom vederbörandes försorg tillhandahållas de väljande i tillräcklig tid före valet, för att tryckas eller skrivas, samt äfven vid själfva valtillfället.

Genom bestämmelsen att landstingsmannavalen skola ske kommunvis vid första ordinarie kommunalstämman för året, förhindras den delning af större kommuner i flera valdistrikt, som dock medgifves vid val af riksdagsmän till Andra kammaren. Då det likväl är tydligt att valen af landstingsmän, till följd af den mera invecklade proceduren, måste taga större tid än valen af riksdagsmän, är ju detta ett klart skäl till ändring i detta förhållande. Senaste landstingsmannavalet i Karlskoga socken, som dock likvisst är en af landets folkrikaste landsförsamlingar, tog en tid af närmare fjorton timmar, hvilket nog måste anses sätta valförrättarnes och valmännens uthållighet på allt för hårdt

prof. Således förefinnes ännu större skäl att medgifva delning af större kommuner i flera valdistrikt vid landstingsmannavalen än vid riksdagsmannavalen, och önskligt är att lika lagar därvid finge råda.

Det torde vid närmare undersökning visa sig, att bestämmelserna om valdistrikt och valnämnd uti lagen om val till riksdagen, till stor del kunde vara lämpliga äfven vid valen af landstingsmän, och att verkställigheten däraf kunde uppdragas åt samma valnämnd.

Vid tillämpningen af den föreskrifna proportionella valmetoden hafva valmännen på många ställen fått åtskilliga oväntade öfverraskningar af det erhållna resultatet.

Detta har äfven på ett förtjänstfullt sätt påvisats af herr fil. lic. Olof Palme uti redogörelsen öfver hans undersökningar i ämnet.

Med anledning af de förhållanden, som således uppkommit, framställer sig åtskilliga frågor, hvilkas utredning måste anses högst önskvärd, hvaraf jag vördsamt vågar framhålla följande.

1:o) Kan den så kallade rangordningsregeln ytterligare utsträckas vid valen af landstingsmän, så att t. ex. denna regel, i stället för de nuvarande begränsningarna, kunde komma att hafva ungefär följande innehåll: — upptaga valsedlar, hvilkas sammanlagda röstvärde utgör mer än hälften af alla till gruppen hörande valsedlars hela sammanlagda röstvärde (gruppens röstetal), samma första namn, blifver detta namn det första i ordningen, upptaga samma röstsedlar samma andra namn, blifver detta det andra i ordningen, och så vidare efter samma grunder?

2:o) Kan, sedan landstingsmännen blifvit valda, samma regel, där förhållandet så medgifver, äfven tillämpas på nästföljande namn vid valet af suppleanter, och det så, att, om möjligt, suppleanterna tillhöra samma grupp eller parti som den landstingsman de skola supplera, detta senare äfven om reduktionsregeln vid valet måste tillämpas?

Helt säkert skulle, om dessa frågor kunna med ja i mera eller mindre mån besvaras och tillämpning däraf finge ske, allmänheten där-efter finna sig mera tillfredsställd med resultatet af de proportionella landstingsmannavalen, ehuru dessa val icke torde, strängt taget, blifva fullt riktiga i teoretiskt hänseende.

På grund af hvad jag sålunda sökt framhålla, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa om-

pröfning af lagen om val af landstingsmän och för Riksdagen, så snart ske kan, framlägga det förslag, hvartill denna ompröfning kan gifva anledning.

Stockholm den 20 januari 1911.

J. G. Forsberg.
